

**STRÁŽCI PAMĚTI
VZDĚLÁVACÍ PROJEKT**

**„JEN TAKOVÉ VZPOMÍNKY, JEŽ OBOHACUJÍ PŘÍTOMNOST, JSOU POKLADEM
STRÁŽCŮ PAMĚTI.“**

Památník Šoa Praha o.p.s., Bubenska 1, 170 00 Praha 7, e: drumming@bubny.org, www.bubny.org

HELENA VOVSOVÁ – Pašovala jídlo židovským vězňům

Pro bývalého terezínského vězně Milana Platovského je hrdinkou Helena Vovsová. Helena už v 15 letech začala pracovat jako pomocná síla na zámku v Panenských Břežanech.

Po původních židovských majitelích zámku, kteří ji zaměstnávali, se vila stala reprezentativním sídlem Konstantina von Neuratha. Po něm ji převzal Reinhard Heydrich.

Po atentátu na Heydricha ve vile zůstala jeho žena Lina. Když Heydrich podlehl svým zraněním, vdova požádala o pomocné síly na práci v domácnosti i v přilehlých zahradách. Dostala k ruce židovské vězně z ghetta Terezín, které mohla využívat na otrocké práce. Mezi nimi byl právě i Milan Platovský. Helena Vovsová se s vězni sblížila a začala jim různě pomáhat – pašovala jídlo, umožnila jim kontakt s rodinami...

Po jejich odchodu do Terezína a Osvětimi pomáhala i nově příchozím vězňům z Německa a Nizozemí.

Její příběh se stal známý až poté, kdy Milan Platovský napsal knihu *Přežít a žít*.

Zdroj: Paměť národa http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/1636/#cs_1636

VICTOR KUGLER – Ukrýval Annu Frankovou a její rodinu

Victor Kugler se narodil 6. června roku 1900 ve Vrchlabí v rodině sudetských Němců. Pocházel z kraje, kde žili především Němci a kam se Češi častěji stěhovali až za první světové války. Mnoho sudetských Němců se radikalizovalo a věřilo myšlence velké říše Adolfa Hitlera. Ale zdaleka ne všichni.

Victor, který od roku 1933 pracoval v Holandsku, byl zaměstnán u Otto Franka, židovského majitele firem Opekta a Pectacon. Po německé okupaci Nizozemí museli všichni Židé odevzdat svůj majetek a Otto Frank předal firmy do rukou svých zaměstnanců, a mezi nimi i Victoru Kuglerovi. Tajně je však nadále vedl. Roku 1942 obdržel Otto Frank a jeho rodina předvolání do transportu. Po domluvě se svými bývalými zaměstnanci se rodina začala skrývat na půdě domu, v němž sídlila jedna z firem. Později se k nim přidala rodina Frankova obchodního partnera a rodinný přítel. Skrývaným pomáhalo několik zaměstnanců Frankovy firmy a jejich rodinní příslušníci. Starali se o zásobování, přinášeli noviny a snažili se podporovat dobrou náladu mezi ukrývanými rodinami. **Věděli, že za ukrývání Židů jim hrozí smrt.**

Victor Kugler a Johannes Kleiman se o rodinu starali nejvíce.

"Nikdy jsme od nich neslyšeli ani zmínku o tom, že jsme jim na obtíž. Nikdy si žádný z nich nestěžoval, že s námi mají tolik práce.(...) Vždy a všude jsou nám připraveni pomoci. Tohle jim nikdy nemůžeme zapomenout," píše Anna Franková ve svém deníku.

Poté, co byl úkryt vyzrazen, Victor i jeho kolega byli uvězněni. Oba věznění přežili.

Z rodiny Anny Frankové přežil pouze Otto Frank – otec Anny Frankové.

Zdroj: Anne Frank House <http://www.annefrank.org/en/anne-frank/all-people/victor-kugler/>

POSTŘEKOVŠTÍ ZACHRÁNCI – „My bychom tě přece nedali.“

„Probudily mě hlasy a cítila jsem ruce, které mě vyprošťovaly z mých špinavých a zavšivených hadrů. Jakoby z dálky jsem cítila, jak mě někdo omývá. Když jsem se probudila, měla jsem pocit, že sním. Ležela jsem v čisté ustlané posteli a nade mnou se skláněli muž a žena. Muž držel ruku na mém čele a česky šeptal: „Už se probudila.“ Žena mi vložila do úst lžičku a já jsem spolkla něco sladkého. Jiný hlas nařizoval: „Nedávejte jí moc jídla, jen zředěné mléko nebo řídkou kaši.“ Byl to lékař, protože mi změřil tep a dodal: „Je v pořádku, jen hrozně slabá. Nechte ji spát.“ Neměla jsem sílu promluvit.“

Takhle vypráví své vzpomínky Eva Erbenová, která přežila díky rodině obyčejných hospodářů z vesnice Postřekov na horním Chodsku.

Děti z vesnice objevily polomrtvou dívku, která se ztratila po stovkách kilometrů pěší chůze v mrazu z pochodu smrti. Přivedli ji domů a otec, Kryštof Jahn, rozhodl, že ji u sebe nechají v úkrytu. Navzdory tomu, že v této době ještě platily nacistické zákony a Němci se mstili na každém, kdo projevil sebemenší odpor.

Jahnovi nevěděli, že Eva je židovského původu a ona se k tomu ze strachu nedokázala přiznat ani po konci německé okupace. Strávila u svých zachránců celé léto. Až ve chvíli, kdy otec Jahn začal řešit, zda by ji měli zapsat do místní školy, přiznala svůj skutečný původ. Noví rodiče odpověděli, že by se jí přece nikdy nezřekli. Eva Erbenová žije v Izraeli, nikdy však na svou novou rodinu nezapomněla a dodnes říká, že v Postřekově se podruhé narodila.

„SEN O HODNÝCH LIDECH je jeden z nejkrásnějších snů mého života, možná i proto, že se dříve stal skutečností než snem,“ říká Eva Erbenová.

Zdroj: Eva Erbenová: O zlém snu, nakl. G plus G, Praha 2001.

Kryštofu a Ludmile Jahnovým byl roku 1983 udělen titul **Spravedliví mezi národy.**

ALOIS HOLUB – Pomáhal spoluvězňům

Alois Holub se narodil v roce 1917 v Bítovčicích u Jihlavy. Ve Valašském Meziříčí se vyučil truhlářem. V roce 1939 se zapojil do komunistického odboje, ale jeho buňka byla záhy odhalena a její členové pozatýkáni. Na podzim roku 1941 byl převezen do koncentračního tábora v Mauthausenu. Řemeslo mu zachránilo život, protože dostal práci v truhlářské dílně.

Ke konci války začali Němci svázat část židovských vězňů z Osvětimi do Mauthausenu. Soustředili je do stanového lágru. **Wolfi Adler, známý pod jménem Sinaj Adler, byl jedním z Židů převezených do Mauthausenu. Alois Holub se s ním sblížil, podporoval jej jídlem, posílali si motáky:** *„Já jsem se s ním seznámil hned, jak přišli... zajímali mne, po apelu jsme se potkali. On mně vykládal, že je syn rabína, matka byla v Osvětimi zaplynovaná na jeho narozeniny. Potom že cestovali a někdy v lednu šli s tím pochodem smrti...*

Měli menší přiděly chleba a všeho, a tak já jsem mu vždycky odpoledne donesl kousek chleba. Tak to bylo v tom lágru, pokud on mohl přijít a mohli jsme se sejit.“

Wolfi Sinaj Adler popsal pomoc, kterou mu kamarád z lágru poskytl, ve své vzpomínkové knize.

Alois Holub byl oceněn Izraelským státem oceněním **Spravedliví mezi národy**.

Zdroj: Paměť národa <http://www.pametnaroda.cz/story/holub-alois-1917-689>

MARIE ANDĚLOVÁ: „Neměla jsem vůbec žádný důvod si myslet, že nejsou moji nebo já nejsem jejich...“

Marie Andělová se o svém židovském původu dozvěděla až v osmnácti letech. Tehdy od svých rodičů Vondráčkových poprvé slyšela o svých pravých rodičích Sutowských z Polska. Ti po září 1939 utekli do Novostavců ve Volyňské oblasti na Ukrajině a našli azyl u rodiny Vondráčkových. Mariin otec Karel byl v roce 1942 v blízkém městě Rovno zatčen. Amélie Sutowská, Mariina matka, se rozhodla, že ho půjde vykoupit a poprosila Vondráčkovy, aby se postarali o její dceru, pokud se nevrátí. Dle dostupných informací zemřeli oba rodiče při pochodu smrti.

Anastázie a Václav Vondráčkovi měli tehdy dvě vlastní děti – třináctiletého Miroslava a jedenáctiletou Emílii. **Záchranou Marie velmi riskovali, protože v případě prozrazení by je nejspíš čekala smrt. I podle vzpomínek dalších pamětníků z Novostavců uložených v archivu Paměti národa přitom lidé v obci o přítomnosti Marie dobře věděli, ale za celou dobu ji nikdo neprozradil.**

Počátkem roku 1944 osvobodila Volyň sovětská armáda. V březnu roku 1944 se osmatřicetiletý Václav Vondráček nechal zapsat do Prvního československého sboru a zůstal u vojska až do konce války. Jeho žena zůstala na Volyni sama s dcerou Emílií a tříletou Marií. S manželem se sešla až roku 1947.

O svém původu se Marie dozvěděla až v dospělosti. Sama vzpomínala: **„Do té doby mně to už také někdo říkal, ale já jsem tomu nevěřila, protože jsem měla milující rodiče. Neměla jsem vůbec žádný důvod si myslet, že nejsou moji nebo já nejsem jejich.“**

Zdroj: Paměť národa <http://www.pametnaroda.cz/story/andelova-marie-1941-3639>

KAREL KOŠVANEK – Železničář pomáhající Židům v Terezíně

Eva Roubíčková byla deportována do terezínského ghetta s rodiči v roce 1941. V létě roku 1942 pracovala v zemědělství a musela pást ovce na louce před Terezínem, když si všimla na kraji lesa muže se ženou a dětmi. Muž na ní posunkoval a Eva na tomto místě objevila balíček a jídlem. Situace se opakovala další den. Tak Eva vzpomíná na první kontakt se světem za branou.

Dobrodincem byl železničář z dvou a půl kilometru vzdálených Bohušovic Karel Košvanec. Setkával se s deportovanými Židy, jelikož v Bohušovicích byla výstupní stanice do ghetta a deportovaní odsud museli s těžkými zavazadly do terezínské pevnosti pěšky.

Karel Košvanec v noci tajnou cestou navštěvoval pevnost s potřebnými potravinami, cigaretami i dopisy od blízkých. **Desítkám vězňů tak zachránil život. Sám přitom ohrožoval život svůj i své rodiny.** Eva Roubíčková byla jedním z jeho prostředníků.

Ve svém tajném válečném deníku vzpomíná, jak její těžce nemocné přítelkyni poslal med a ovoce. Deník později vyšel knižně a stal se svědectvím o hrdinství Karla Košvance a jeho rodiny, která mu v jeho činnosti pomáhala.

Karel Košvanec zemřel v roce 1950 v důsledku podlomeného zdraví.

V roce 2014 byl oceněn in memoriam vyznamenáním **Spravedliví mezi národy**.

Zdroj: Paměť národa

<http://www.pametnaroda.cz/story/rypackova-roz-kosvancova-vlasta-1931-1127>

<http://www.mistapametinaroda.cz/?id=768>

Příběhy 20. století http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/pribehy/_zprava/634627

ANTONÍN BĚLAŘ - Válečné dítě ukryvané v kruhu přátel

Antonín Bělař se narodil jako ukryvané dítě 15. června 1944 v Brně. Maminka Vlasta, rozená Hermanová, pocházela z významné židovské rodiny v Přerově. Otec byl uznávaným brněnským pedagogem a vědcem. Manželství se židovkou mu v protektorátu vyneslo nucené práce. Vlastu Bělařovou do roku 1943 chránil před deportací statut smíšeného manželství. Později unikla transportu díky těhotenství. Antonín Bělař mladší se narodil v červnu roku 1944. Porod proběhl tajně doma. V listopadu 1944 se jeho matka vyhnula nástupu do transportu předstíraným zánětem mozkových blan. Brněnský lékař Jakubíček umístil Vlastu Bělařovou opakovaně na infekční oddělení a později umožnil záměnu jmen se zesnulou starší ženou. Podařilo se mu dokonce odvrátit kontrolu gestapa varováním před možností nakažení smrtelnou nemocí. Vlasta Bělařová byla prohlášena za mrtvou.

Novorozený Antonín Bělař a jeho starší sestra byli ukryváni až do konce války v tzv. brněnském kruhu. Několik rodin se už v době hospitalizace matky postaralo o děti a zajistili jim zásobování jídlem. Členové kruhu byli vyslýcháni gestapem, a proto děti neustále putovaly z rodiny do rodiny. Někdy byly spolu, jindy odděleně.

Po skončení války se rodina šťastně shledala v Brně. Zde otec nastoupil dráhu univerzitního vědce a profesora. Antonín Bělař následně vystudoval lékařství. V sedmdesátých letech se přestěhoval za manželkou do Ostravy, kde se později stal přednostou chirurgické jednotky intenzivní péče v nemocnici Vítkovice.

V osmdesátých letech odjel spolu s manželkou a dcerou do Tuniska, kde manželé pracovali v rámci projektu Pomoc rozvojovým zemím. Dodnes provozuje lékařskou praxi.

Zdroj: Paměť národa <http://www.pametnaroda.cz/story/belar-antonin-1944-4222>

ANTONÍN KALINA - Muž, který zachránil 900 židovských chlapců před smrtí

Antonín Kalina se narodil v roce 1902 v Třebíči. Za války se stal členem komunistického odboje. Byl zatčen a jako politický vězeň deportován do koncentračního tábora Buchenwald. S postupem východní fronty přicházely do Buchenwaldu pochody smrti z koncentračních táborů více na východě. Vznikl Block 66, kam díky Kalinovi a jeho spoluvězňům byli umístěni chlapci mezi 12 a 16 lety, zbědovaní mnoha měsíci věznění a nelidského zacházení. Známý Kinderblock vznikl dále od hlavních budov v oblasti baráků s karanténou, které příslušníci SS raději moc nenavštěvovali. Kalina se stal starším bloku a spolu se svým zástupcem zajišťoval chlapcům úlevy z obvyklého režimu v koncentračním táboře. Chlapci nemuseli na nástup z budovy, dostávali pravidelné příděly jídla, Kalina jim opatřoval lepší deky, vyučoval je matematiku, dějepis a snažil se v rámci možností jejich život v lágru zlepšit.

Ke konci války mělo být veškeré židovské obyvatelstvo v Buchenwaldu shromážděno k další deportaci. Kalina nechal chlapcům přešít žluté hvězdy a padělal dokumenty o jejich židovském původu. Při revizi tábora nahlásil, že u něj na bloku již žádní Židé nejsou.

Po válce se Antonín Kalina vrátil do Československa a žil v Praze až do své smrti v roce 1990. Teprve počátkem 21. století se několik přeživších chlapců zúčastnilo natáčení dokumentu [Kinderblock 66: return to Buchenwald](#).

V roce 2012, 67 let po skončení války, více jak 20 let po své smrti, byl Antonín Kalina oceněn vyznamenáním **Spravedliví mezi národy**.

Zdroj: Wikipedia:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Kalina_\(1902%E2%80%931990\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Kalina_(1902%E2%80%931990))

The Times of Israel:

<http://www.timesofisrael.com/the-righteous-gentile-who-saved-900-jewish-boys-inside-a-death-camp-buchenwald-antonin-kalina/>